

leguves rūpniecība un Tūkstošgades attīstības mērķi Subsahāras Āfrikas reģionā

CEE Bankwatch Network misija ir novērst starptautiskā attīstības finansējuma izmantošanas negatīvu ietekmi uz vidi un sociālo attīstību, un veicināt alternatīvus risinājumus un sabiedrības līdzdalību.

Tūkstošgades attīstības mērķi (TAM), par ko 2000. gadā pasaules līderi vienojās, pieņemot ANO Tūkstošgades deklarāciju, ir vērsti uz to, lai pasaules nabadzīgākajās valstīs uzlabotu sociālos un ekonomiskos apstākļus. Visticamāk, neizpildītu politisko un finansiālo solījumu dēļ, Tūkstošgades mērķi sasniegti netiks.

Subsahāras Āfrika ir viens no pasaules nabadzīgākajiem reģioniem. Saskaņā ar ANO novērtējumu, visticamāk, šis reģions līdz 2015.gadam nespēs sasniegt vairākus Tūkstošgades attīstības mērķus (TAM). Vairākās reģiona valstīs veiksmīgu attīstību ierobežo augstā korupcija un pilsoniskās sabiedrības iespēju ierobežošana. Lai sasniegtu TAM, nepieciešama laba pārvaldība gan valstu līmenī, gan starptautiski, kā arī caurspīdīgas finanšu un tirdzniecības sistēmas. Vairāku TAM mērķu, it īpaši 1.mērķa „Izskauš nabadzību un badu“, 3.mērķa „Nodrošināt vienādas iespējas sievietēm un vīriešiem“, 7.mērķa „Nodrošināt vides ilgtspēju“ un 8.mērķa „Palīdzēt cilvēkiem mazāk attīstītajās valstīs“, sasniegšanu šajā reģionā apdraud ieguves rūpniecība.

Tūkstošgades attīstības mērķi un vide

Daudzās valstīs Subsahāras Āfrikā atrodas lieli derīgo izrakteņu krājumi – nafta, gāze, ogles, varš un citi derīgie izrakteņi. Dabas resursi varētu sniegt būtisku ieguldījumu šo valstu ekonomikas attīstībā. Diemžēl ieguves rūpniecības uzņēmumiem bezatbildīgi saimniekojot, reģiona valstis saskaras ar tādām problēmām kā toksisko atkritumu uzkrāšanās, naftas noplūdes, noplūdes no cauruļvadiem, ūdens resursu piesārņojums un ūdens krājumu izsīkšana, augsnes piesārņošana, kaitējums savvaļas dzīvniekiem, mežu izciršana, kaitējums labībai un lauksaimniecības zemei, negatīva ietekme uz cilvēku un dzīvnieku veselību. Ieguves rūpniecībai par šīm negatīvajām ietekmēm ir jāatbild.

Ar derīgajiem izrakteņiem bagātajā subsahāras Āfrikas reģionā šīs nozares uzņēmumi ir īpaši ietekmīgi. Izsīkstot konvencionālo fosilo energoresursu krājumiem, ieguves rūpniecības uzņēmumi investē netradicionālo energoresursu ieguvē, piemēram, iegūstot sānekļa eļļu un bitumu smiltis. Bitumu saturošo smilšu iegūšana Subsahāras Āfrikā rada būtisku negatīvu ietekmi uz vidi un klimatu, kā arī ir nopietns šķērslis TAM 7.mērķa (vides ilgtspēja) sasniegšanai. Ieguves rūpniecībai būtu jāpievēršas atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju un infrastruktūras attīstīšanai, kā arī jārada t.s. „zaļās darbavietas“, kas nodrošinātu nodarbinātību ilgtermiņā.

Tūkstošgades attīstības mērķi un vienādas iespējas

TAM 3.mērķa (nodrošināt vienādas iespējas sievietēm un vīriešiem) sasniegšana ir ne tikai jautājums par cilvēktiesībām, bet arī par pozitīvu ietekmi uz ekonomisko attīstību saistībā ar sieviešu ekonomiskās aktivitātes palielināšanos. Pašlaik Subsahāras Āfrikas reģionā lielākajai daļai sieviešu nav iespēju iegūt izglītību, un tikai retumis sievietes strādā algotu darbu, kas nav saistīts ar lauksaimniecību. Ieguves rūpniecības uzņēmumi nereti izmanto saukli par „darbavietu radīšanu un nodarbinātības iespējām“, tādējādi gūstot politisku atbalstu un iedzīvotāju pozitīvu attieksmi. Tomēr šajā nozarē ir izteikta dzimumu diskriminācija, un sieviešu nodarbinātība šajos uzņēmumos ir retums.

Tūkstošgades attīstības mērķi un klimats

Fosilo energoresursu sadedzināšana rada oglekļa dioksīda emisijas, kas izraisa klimata pārmaiņas. Visā pasaulē jau tiek novērotas būtiskas izmaiņas reģionālajos laika apstākļos. Šīm izmaiņām vidē būs būtiska negatīva ietekme uz lauksaimniecisko ražošanu. Ekstremāli laika apstākļi bieži iznīcina sējumus un lauksaimniecisko ražošanu. Sausums un plūdi ievērojami samazina trūcīgo valstu spēju pietiekamā apjomā izaudzēt pārtiku un pabarot izsalkušos. Neprognozējamās ietekmes lauksaimniecībā un piegāžu trūkums neapšaubāmi izraisīs pārtikas cenu kāpumu, tādā veidā radot vēl lielāku postu jau tā nabadzībā grimstošajiem.

Vietējie zemnieki un kopienas Subsahāras Āfrikā cieš no Eiropas korporāciju īstenotās darbības, kas paplašina savu darbību uz nestabilām zonām, kur vēl nesen notika militāri konflikti. Šāds piemērs ir ArcelorMittal Libērijā. Šādā situācijā zaudēt zemi nozīmē arī zaudēt iztikas avotu, pieeju primārai medicīnas aprūpei, izglītībai, pārtikai un drošam dzeramajam ūdenim.

Itālijas enerģētikas nozares uzņēmums ENI, kas Kongo Demokrātiskajā Republikā attīsta bitumena ieguvu, ir saņēmis kritiku par nepietiekamām konsultācijām un sadarbību ar vietējām kopienām. Vietējie iedzīvotāji baidās par to, ka viņi tiks pārvietoti, radot nedrošību par pārtiku, kā arī sociālo un politisko nestabilitāti.

Tūkstošgades attīstības mērķi un nabadzība

Pēdējo dažu desmitgažu laikā naftas ieguve uz nabadzīgākajiem iedzīvotājiem ir radījusi dramatisku ietekmi. Naftas noplūdes Nigēras deltā ir atstājušas postošu ietekmi uz dzīvo dabu un izraisījušas ūdens piesārņošanu. Apmēram 10% no Subsahāras Āfrikas reģiona CO2 emisijām rodas naftas ieguves procesā sadedzinot gāzi. Šī bīstamā un toksiskā prakse apdraud vietējo iedzīvotāju veselību un dzīvību, kā arī rada būtisku kaitējumu dabas videi.

Ieguves rūpniecības uzņēmumi nereti ir iesaistīti cilvēktiesību pārkāpumos un citos konfliktos. 1995.gadā Kens Saro–Viva un astoņi citi aktīvisti no Kustības par Ogoni cilvēku izdzīvošanu, tika pakārti, jo viņi protestēja pret Shell darbības praksi reģionā. Tiesas prāvas pret uzņēmumu Shell saistībā ar tā darbības likumību turpinājās līdz pat 2009.gadam. Shell vēl joprojām ir iesaistīts

vairākos tiesvedības procesos, kas saistīti ar pieaugošo neapmierinātību ar Shell darbības praksi attīstības valstīs, it īpaši Nigērijā.

Korupcija, resursi kā lāsts un Tūkstošgades attīstības mērķi

Dažās attīstības valstīs dziļi iesakņojusies korupcija ir viens no svarīgākajiem cilvēktiesību pārkāpumu iemesliem Subsahāras Āfrikas vietējās kopienās. Reģiona valstu valdības gadiem ilgi ir atbalstījušas ieguves rūpniecības projektus, taču vietējās kopienas no šīm investīcijām nav redzējušas nekādus labumus. Ienākumu atšķirības starp trūcīgajām attīstības valstīm un industriāli attīstītajām valstīm joprojām turpina palielināties. Ieguves rūpniecība neveicina Subsahāras Āfrikas ilgtspējīgu attīstību.

Tūkstošgades attīstības mērķi un globālā sadarbība

8.mērķa (attīstības sadarbība) sasniegšanai nepieciešama pārrobežu sadarbība – starp attīstības un attīstītām valstīm. Globāla partnerība rada iespēju atbalstīt godīgu tirdzniecību, atvieglot attīstības valstu parādu nastu, palielināt palīdzību, uzlabot pieeju vitāli nepieciešamajiem medikamentiem un veicināt tehnoloģiju pārnesi.

Mūsu prasības:

- Ieguves rūpniecībai vispār pasaulē ir jāpārtrauc postošā ietekme uz vidi un iedzīvotāju dzīvēm. Jauni projekti ir jāaizliedz, ja vien netiek panākta iepriekšēja un godīga vienošanās ar vietējām kopienām. Jāievieš stingri vides un sociālie standarti.
- Lēmumu pieņēmējiem Eiropas valstīs ir jānodrošina, ka Eiropas uzņēmumi attīstības valstīs savā darbībā ievēro augstākos starptautiskos standartus.
- Eiropas ieguves rūpniecības uzņēmumiem ir jāuzņemas atbildība par savas darbības ietekmi, kā arī jāsniedz ieguldījums Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanā Subsahāras Āfrikā.

Papildus informācija:

Alda Ozola, CEE Bankwatch Network nacionālā koordinatore Latvijā, alda@lanet.lv

Izmantotie avoti:

B. Metz, O.R. Davidson, P.R. Bosch, R. Dave, L.A. Meyer (red.). 2007. Darba grupas III ziņojums Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes ceturtajam novērtējuma, 2007. Pieejams:

www.ipcc.ch/publications_and_data/ar4/wg3/en/contents.html (skatīts 13/12/2010) |

Cahal Milmo. 2007. 'The biggest environmental crime in history' www.independent.co.uk/environment/the-biggest-environmental-crime-in-history-764102.html (skatīts 17/01/2011) |

Nigel Morris, 2008. Climate change could force 1 billion from their homes by 2050

www.independent.co.uk/environment/climatechange/climate-change-could-force-1-billion-from-their-homes-by-2050-817223.html (skatīts 17/01/2011)

Šis informatīvais materiāls ir sagatavots ar Eiropas Savienības finansiālu atbalstu. Par šī materiāla saturu atbild CEE Bankwatch Network, un tas nevar tikt uzskatīts par Eiropas Savienības oficiālo viedokli.